

SUBMISSION TO THE DEMOCRACY & BOUNDARY COMMISSION CYMRU

Background:

1. By Section 17 *Senedd Cymru (Members and Elections) Act 2024* (the 2024 Act), Schedule 2 thereto makes provision for the functions of the Democracy and Boundary Commission Cymru (the Commission) in determining which constituencies are to be paired for a general election in Wales held after 6 April 2026 and before regulations under section 49J of the *Democracy and Boundary Commission Cymru etc Act 2013* take effect.
2. We are residents of Tongwynlais within the Cardiff North-*Gogledd Caerdydd* UK Parliamentary constituency and have been so for over 40 years. We have the following observations to make in response to the Commission's consultation document on new Senedd constituencies.
3. Paragraph 1 of Schedule 2 of the 2024 Act provides that each new Senedd constituency must consist of the combined areas of two contiguous UK parliamentary constituencies in Wales.
4. Paragraph 4 of Schedule 2 of the 2024 Act provides that:

When considering the possible combinations of UK parliamentary constituencies in Wales, the Commission may take into account—
  - (a) local government boundaries that exist on the review date;
  - (b) special geographical considerations, including in particular the size, shape and accessibility of a proposed Senedd constituency;
  - (c) any local ties (including local ties connected to the use of the Welsh language) that would be broken by the proposed pairings.
5. We look at these factors below but before doing so it is worth drawing out the implication of paragraph 1 of Schedule 2: that the Commission is building on the work and decisions of the Boundary Commission for Wales (BCW) which also restrict the scope of its ability to fix boundaries.
6. For Cardiff North-*Gogledd Caerdydd*, the contiguous constituencies which meet the requirement in Paragraph 1 of Schedule 2 above are *Caerphilly-Caerffili*, Cardiff East- *Dwyrain Caerdydd*, Cardiff South & Penarth- *De Caerdydd a Phenarth*, Cardiff West- *Gorllewin Caerdydd*, Newport West and Islwyn- *Gorllewin Casnewydd ac Islwyn* and Pontypridd.

Local authority boundaries that exist on the review date

7. Inevitably where Senedd constituencies cross local authority boundaries Senedd Members must build up expertise on the administration and policies of more than one local authority which involves more work and greater demands on the Senedd Members' time.
8. On this ground alone it is therefore highly desirable that crossing of boundaries is minimised and we would rule out pairing with Caerphilly, Newport West & Islwyn and Pontypridd and we accept

that the best outcome for Cardiff North is to be achieved by pairing with another Cardiff borough constituency.

9. But, as previously noted above, because the Commission must accept UK Parliamentary boundaries as they are, crossing borders cannot be ruled out altogether as Cardiff borough constituencies fixed by the BCW already do so.
10. In the case of Cardiff South and Penarth which straddles the boundary between the City and County of Cardiff and the Vale of Glamorgan County Borough, this is long-standing. Pairing Cardiff North and Cardiff South & Penarth would involve the Senedd Members having to wrestle with the policies of three local authorities, the City and County of Cardiff, the Vale of Glamorgan County Borough and the County Borough of Rhondda Cynon Taf¹. We submit this is highly undesirable and a reason for ruling out such a pairing.
11. More recently, because of recent amendment to the Parliamentary Constituencies Act 1986, which introduced the UK Electoral Quota (UKEQ)² and the 5% deviation rule, both the UK Parliamentary borough constituencies of Cardiff North and Cardiff West cross the boundary between the City and County of Cardiff and the County Borough of Rhondda Cynon Taf.
12. The boundary is crossed in Cardiff North where the Whitchurch and Tongwynlais ward of the City and County of Cardiff and the Taff's Well ward of the County Borough of Rhondda Cynon Taf meets, and in Cardiff West where the Creigiau/St Fagan's ward of the City and County of Cardiff and the Pont-Y-Clun ward of the County Borough of Rhondda Cynon Taf meet.
13. Rhondda Cynon Taf County Borough administration and policies will therefore impact on both Cardiff North and Cardiff West and, as explained in numbered paragraph 7 above, demand wider expertise and involve more work for a Senedd Member. We submit that this can be most efficiently achieved through a team of Senedd Members from a single Senedd constituency. The natural implication is, therefore, that Cardiff North and Cardiff West should be paired. If Cardiff West is paired with Cardiff South & Penarth, it faces the same problem as would Cardiff North in such a pairing, viz, wrestling with the policies of three (3) local authorities. This is a most inefficient way to proceed and a recipe for confusion.

Special geographical considerations, including in particular the size, shape and accessibility of a proposed Senedd constituency:

14. To the north Cardiff is bounded geographically by the range of hills which stretch across Cardiff North - Craig Llysfaen, The Wenallt and Craig yr Allt at Nantgarw – to Cardiff West – the Garth and Soar - thereby uniting Cardiff West and Cardiff North. To the south the boundary formed by the coast unites Cardiff South & Penarth and Cardiff East. It is submitted this is a special geographical consideration which supports pairing Cardiff North with Cardiff West, and Cardiff East with Cardiff South & Penarth.

---

¹ See numbered paragraph 11

² Defined in paragraph 2 of Schedule 2 to the Parliamentary Constituencies Act 1986 as amended.

15. Cardiff's Local Development Plan contains a protected area called the Green Wedge. The area is protected to prevent urban sprawl and maintain the separation between Cardiff and surrounding communities. It is primarily located to the north of Cardiff stretching from Creigiau in Cardiff West to Old St Mellons in Cardiff North. This common feature between the two Parliamentary borough constituencies is another special geographical consideration which supports the pairing of Cardiff North and Cardiff West.
16. Whilst we note that for the purposes of determining the boundary of the UK Parliamentary constituencies the River Taff-Afon Taf affords a natural feature separating Cardiff North from Cardiff West, we submit that when assessing the larger picture required by statutory pairing the shared sense of belonging generated among the communities along the river valley from Taff's Well, Tongwynlais, Whitchurch, Llandaff North and Gabalfa in Cardiff North, and Llandaf and Radyr in Cardiff West, becomes of paramount importance. The two constituencies are linked by a road bridge at Llandaf/Llandaff North wards and a road at Ynys Bridge³ connecting the Tongwynlais/Taff's Well/Pentyrch communities, the latter including Gwaelod Y Garth. Between the two road bridges, there are also pedestrian/cycle crossings off the Taff Trail at the Iron Bridge, Tongwynlais, (leading to Gelynys Farm and Morganstown), and the Blue Bridge at Radyr (giving access to Radyr railway station). The entirety of the river's greenfield course within Cardiff is contained in these two constituencies, and the issues of sustainability, ecology, flood protection, pollution and water quality, and use of the waterway create a common interest across the two constituencies and are a most important special geographical and accessibility consideration favouring the representation afforded by a single constituency.
17. The Stagecoach 136 service from Creigiau in Cardiff West to Cardiff City Centre journeys via Pentyrch (Cardiff West) and Whitchurch and Gabalfa (Cardiff North). This is an important public transport link and accessibility consideration supporting the pairing of Cardiff West with Cardiff North in terms of the best representation to be provided by Senedd Members.
18. Whilst Cardiff North and Cardiff South & Penarth touch at a short length of boundary between the Cathays ward in Cardiff South & Penarth and the Gabalfa and Heath wards in Cardiff North, we submit that the resulting size and long egg timer-icon-like shape is one to be avoided and is another reason to rule out pairing these two UK Parliamentary constituencies.
19. For the sake of completeness, we should also say that resulting long and unwieldy shapes and sizes is another reason for ruling out pairing Cardiff North with Caerphilly, Newport West & Islwyn or Pontypridd.
20. Alongside the River Taff, accessibility to and from, and within, Cardiff North and Cardiff West is being significantly improved by the on-going development of the South Wales Metro, including electrification of the Valley lines. A new Metro station is proposed at the Old Coal Yard in Mynachdy (Gabalfa Ward in Cardiff North). The train line connects the two sides of the river at Llandaf and Taff's Well (Cardiff North) and Radyr (Cardiff West). The Transport for Wales new depot at Taff's Well (Cardiff North) will become the "beating heart" of the Metro. The development is centred on the Cardiff North/Cardiff West River Taff interface. Again, the UK

---

³ There are in fact two road bridges at Ynys Bridge one of which is a grade II listed building in the care of CADW.

Cardiff North and Cardiff West Parliamentary constituencies have a powerful common interest. This is another most important accessibility consideration which favours a pairing of Cardiff North with Cardiff West.

21. As to road communications, the main traffic hubs giving access to Cardiff are the M4 Junctions 30 (Cardiff Gate) and 32 (Coryton) – both in Cardiff North - M4 junction 33 (Capel Llaniltern) - in Cardiff West - connected to Culverhouse House Cross by the A4232(N) - in Cardiff West – which intersects with the A48 running through Cardiff.
22. Additionally, via the A48M spur off the M4 which becomes Eastern Avenue (A48), the Gabalfa interchange/flyover in Cardiff North affords access to the Cardiff City Centre; Cardiff North via Northern Avenue/A470 leading to the Coryton interchange and the Valleys; and Cardiff West via Western Avenue (A48) leading to Ely Bridge and thence Culverhouse Cross.
23. Daily, commuters, travelling in and out of the City for work, move in a broadly north-south direction and converge on these hubs, causing congestion, (including commuters from the Valleys and in the north west around the recently attached Pont-y-Clun ward of Rhondda Cynon Taf). The M4 corridor to the north, and the A48 to the south, with the A4232(N) and A470 linking the two, form the basic traffic framework for movement across the width of a proposed Cardiff West-Cardiff North constituency. It is submitted that the two constituencies, Cardiff North and Cardiff West have a significant common interest in the control and regulation of these hubs and routes, and the journeys through and along them, and this is another accessibility reason for pairing the two constituencies.
24. The Taff Trail, which begins in Cardiff Bay, runs through Cardiff West at Sophia Gardens, Pontcanna Fields, and through Cardiff North at Hailey Park, Forest Farm, Whitchurch and Tongwynlais, before continuing North to Brecon. This is an important Active Travel route to work and for healthy living and recreation which links both Cardiff North and Cardiff West. The needs of this part of a most important cycle/pedestrian travel corridor and its users in the context of the Active Travel (Wales) Act 2013 are again best represented by a single team of Senedd Members from one Senedd constituency. This is another accessibility consideration favouring pairing of Cardiff North with Cardiff West.

Any Local Ties (including Local Ties Connected to the Use of the Welsh Language) that would be broken by the Proposed Pairings.

25. *Welsh Language Ties:* Cardiff is both the most numerous and fastest growing area in Wales for the Welsh language. This trend is, in fact, highly concentrated in Cardiff West and Cardiff North. Fourteen (14) wards in Cardiff have more Welsh speakers than the Cardiff average of 10.1%; of these, eleven (11) are in Cardiff West and Cardiff North, including the eight wards with the highest percentage of Welsh speakers⁴. They form a contiguous block stretching West to East, from Creigiau and Pentyrch in the North West, over to Lisvane in the East, including the two historically linked secondary schools at Glantaf and Plasmawr. It is submitted that pairing Cardiff North and Cardiff West will afford the Senedd’s target of a million Welsh speakers by 2050 a

---

⁴ Defined as those able to speak, read and write in Welsh according to the 2021 Census.

stronger and more effective voice within the Senedd and the nation. It is further submitted that “breaking ties” in this context must mean also undermining and acting in a way which does not promote the Senedd’s Welsh language policy and aspirations.

26. *Other ties*: This same contiguous block is characterised by more rural village-based communities, in contrast with the more inherently urban nature of the city centre and much of the eastern and southern parts of the city that extend to the coastline. This is highlighted by the fact that all six of Cardiff’s Community Councils sit within Cardiff North (Lisvane; Old St Mellons; Tongwynlais) and Cardiff West (Radyr & Morganstown, Pentyrch - covering Creigiau, Gwaelod Y Garth and Pentyrch - and St Fagans). Moreover, within Cardiff North, the Taff’s Well ward of Rhondda Cynon Taf County Borough includes the village of Nantgarw and this is coterminous with the Taff’s Well and Nantgarw Community which also has its own Community Council. Uniting these communities under a common set of Senedd representatives would make it more likely that their common interests and characteristics, including governance structures, are effectively represented. Many of these common interests reflect the nature of the Taff River valley as a vital transport link for the region.
27. Additionally, in passing it is worth mentioning that locating the Rhondda Cynon Taff ward of Taff’s Well and the City and County of Cardiff ward of Pentyrch (which contains Gwaelod-y-Garth) in the same Senedd seat would promote and avoid breaking natural ties between these two small communities.
28. Finally, Tongwynlais Primary school in Cardiff North is a feeder school for Radyr Comprehensive School in Cardiff West. For a Senedd Member to provide the best representation both primary and secondary schools ought to be within his/her constituency.

Conclusions

29. The Commission has proposed the pairing of Cardiff North-*Gogledd Caerdydd* with Cardiff East - *Dwyrain Caerdydd*. We submit that applying the above-mentioned considerations listed in paragraph 4 of Schedule 2 and our own reasoning, the Commission’s proposal does not reflect the best arrangements for Cardiff North or even other Cardiff borough constituencies.
30. In the light of these considerations and reasoning we request that Cardiff North-*Gogledd Caerdydd* be paired with Cardiff West-*Gorllewin Caerdydd* and not Cardiff East-*Dwyrain Caerdydd*. We submit that apart from the pairing of Cardiff South & Penarth- *De Caerdydd a Phenarth*, this change has no other knock-on effect.

We consent to being contacted by DBCC with email updates about this electoral boundary review.

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

30th September 2024

CYFLWYNIAD I GOMISIWN DEMOCRATIAETH A FFINIAU CYMRU

Cefndir:

1. Gan Adran 17 o *Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024* (Deddf 2024), mae Atodlen 2 iddi yn gwneud darpariaeth ar gyfer swyddogaethau Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru (y Comisiwn) wrth benderfynu pa etholaethau sydd i'w paru ar gyfer etholiad cyffredinol yng Nghymru a gynhelir ar ôl 6 Ebrill 2026 a chyn i reoliadau o dan adran 49J o *Ddeddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru ac ati 2013* ddod i rym.
2. Rydym yn drigolion Tongwynlais o fewn etholaeth Seneddol y DU, Gogledd Caerdydd, ac wedi bod felly ers dros 40 mlynedd. Mae gennym y sylwadau a ganlyn i'w gwneud mewn ymateb i ddogfen ymgynghori'r Comisiwn ar etholaethau newydd y Senedd.
3. Mae paragraff 1 o Atodlen 2 i Ddeddf 2024 yn darparu bod yn rhaid i bob etholaeth newydd y Senedd gynnwys ardaloedd cyfun dwy etholaeth seneddol y DU yng Nghymru sy'n gyffiniol.
4. Mae paragraff 4 o Atodlen 2 i Ddeddf 2024 yn darparu:

Wrth ystyried y cyfuniadau posibl o etholaethau seneddol y DU yng Nghymru, caiff y Comisiwn gymryd i ystyriaeth—
  - (a) ffiniau llywodraeth leol sy'n bodoli ar ddyddiad yr adolygiad;
  - (b) ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys, yn benodol, maint, siâp a hygyrchedd etholaeth arfaethedig yn y Senedd;
  - (c) unrhyw gysylltiadau lleol (gan gynnwys cysylltiadau lleol sy'n ymwneud â'r defnydd o'r Gymraeg) a fyddai'n cael eu torri gan y parau arfaethedig.
5. Edrychwn ar y ffactorau hyn isod ond cyn gwneud hynny mae'n werth nodi goblygiadau paragraff 1 o Atodlen 2: bod y Comisiwn yn adeiladu ar waith a phenderfyniadau'r Comisiwn Ffiniau i Gymru sydd hefyd yn cyfyngu ar gwmpas ei allu i bennu ffiniau.
6. Yn achos Gogledd Caerdydd, yr etholaethau cyffiniol sy'n bodloni'r gofyniad ym Mharagraff 1 o Atodlen 2 uchod yw Caerffili, Dwyrain Caerdydd, De Caerdydd a Phenarth, Gorllewin Caerdydd, Gorllewin Casnewydd ac Islwyn a Phontypridd.

Ffiniau awdurdodau lleol sy'n bodoli ar ddyddiad yr adolygiad

7. Yn anochel, pan fydd etholaethau'r Senedd yn croesi ffiniau awdurdodau lleol, rhaid i Aelodau o'r Senedd feithrin arbenigedd ar weinyddiaeth a pholisïau mwy nag un awdurdod lleol sy'n golygu mwy o waith a mwy o bwysau ar amser yr Aelodau o'r Senedd.
8. Ar y sail hon yn unig felly mae'n ddymunol iawn bod cyn lleied â phosibl o groesi ffiniau a byddem yn diystyru paru â Chaerffili, Gorllewin Casnewydd ac Islwyn a Phontypridd ac rydym yn derbyn bod y canlyniad gorau i Ogledd Caerdydd i'w gael trwy baru ag etholaeth arall yn ardal Caerdydd.

9. Ond, fel y nodwyd eisoes uchod, oherwydd bod yn rhaid i'r Comisiwn dderbyn ffiniau Senedd y DU fel y maent, ni ellir diystyru croesi ffiniau yn gyfan gwbl gan fod etholaethau ardal Caerdydd a bennwyd gan y Comisiwn Ffiniau i Gymru eisoes yn gwneud hynny.
10. Yn achos De Caerdydd a Phenarth sy'n pontio'r ffin rhwng Dinas a Sir Caerdydd a Bwrdeistref Sirol Bro Morgannwg, mae hyn yn hirsefydlog. Byddai paru Gogledd Caerdydd a De Caerdydd a Phenarth yn golygu bod yn rhaid i'r Aelodau o'r Senedd ymgodymu â pholisïau tri awdurdod lleol, sef Dinas a Sir Caerdydd, Bwrdeistref Sirol Bro Morgannwg a Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf¹. Rydym yn awgrymu bod hyn yn annymunol iawn ac yn rheswm dros ddiystyru paru o'r fath.
11. Yn fwy diweddar, oherwydd diwygiad diweddar i Ddeddf Etholaethau Seneddol 1986, a gyflwynodd Gwota Etholiadol y DU (UKEQ)² a'r rheol 5% o wyriad, mae dwy etholaeth fwrdeistref seneddol Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd yn croesi'r ffin rhwng Dinas a Sir Caerdydd a Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf.
12. Mae'r ffin yn cael ei chroesi yng Ngogledd Caerdydd lle mae ward yr Eglwys Newydd a Thongwynlais yn Ninas a Sir Caerdydd a ward Ffynnon Taf ym Mwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cwrdd, ac yng Ngorllewin Caerdydd lle mae ward Creigiau/Sain Ffagan yn Ninas a Sir Caerdydd a ward Pont-y-Clun ym Mwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cwrdd.
13. Bydd gweinyddiaeth a pholisïau Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf felly yn effeithio ar Ogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd ac, fel yr eglurwyd ym mharagraff 7 uchod, bydd angen arbenigedd ehangach a bydd yn golygu mwy o waith i Aelod o'r Senedd. Awgrymwn mai'r ffordd fwyaf effeithlon o gyflawni hyn yw trwy dîm o Aelodau o'r Senedd o un etholaeth y Senedd. Y goblygiad naturiol, felly, yw y dylid paru Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd. Os caiff Gorllewin Caerdydd ei pharu â De Caerdydd a Phenarth, byddai'n wynebu'r un broblem ag y byddai Gogledd Caerdydd mewn paru o'r fath, sef ymgodymu â pholisïau tri (3) awdurdod lleol. Mae hyn yn ffordd hynod aneffeithlon i symud ymlaen ac yn rysâit ar gyfer dryswch.

Ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys, yn benodol, maint, siâp a hygyrchedd etholaeth arfaethedig yn y Senedd:

14. I'r gogledd mae Caerdydd wedi'i ffinio'n ddaearyddol gan y gadwyn o fryniau sy'n ymestyn ar draws Gogledd Caerdydd – Craig Llys-faen, Y Wenallt a Chraig yr Allt yn Nantgarw – i Orllewin Caerdydd – y Garth a Soar – ac felly trwy hynny mae Gorllewin Caerdydd a Gogledd Caerdydd wedi'u huno. I'r de mae'r ffin sy'n cael ei ffurfio gan yr arfordir yn uno De Caerdydd a Phenarth a Dwyrain Caerdydd. Awgrymir bod hon yn ystyriaeth ddaearyddol arbennig sy'n cefnogi paru Gogledd Caerdydd â Gorllewin Caerdydd, a Dwyrain Caerdydd â De Caerdydd a Phenarth.

---

¹ Gweler paragraff rhif 11.

² Wedi'i ddiffinio ym mharagraff 2 o Atodlen 2 i Ddeddf Etholaethau Seneddol 1986 fel y'i diwygiwyd.

15. Mae Cynllun Datblygu Lleol Caerdydd yn cynnwys ardal warchoddedig o'r enw Lletem Las. Mae'r ardal wedi'i diogelu i atal ymlediad trefol a chynnal y gwahaniad rhwng Caerdydd a'r cymunedau cyfagos. Mae wedi'i lleoli'n bennaf i'r gogledd o Gaerdydd, gan ymestyn o Greigiau yng Ngorllewin Caerdydd i Bentref Llaneirwg yng Ngogledd Caerdydd. Mae'r nodwedd gyffredin hon rhwng y ddwy etholaeth seneddol yn y fwrdeistref yn ystyriaeth ddaearyddol arbennig arall sy'n cefnogi paru Gogledd Caerdydd a Gorrlewin Caerdydd.
16. Er ein bod yn nodi, at ddibenion pennu ffiniau etholaethau seneddol y DU, bod Afon Taf yn cynnig nodwedd naturiol sy'n gwahanu Gogledd Caerdydd oddi wrth Orllewin Caerdydd, awgrymwn, wrth asesu'r darlun ehangach sy'n ofynnol gan y camau paru statudol, mae'r ymdeimlad cyffredin o berthyn sydd ar waith ymhlith y cymunedau ar hyd dyffryn yr afon o Ffynnon Taf, Tongwynlais, yr Eglwys Newydd, Ystum Taf a Gabalfa yng Ngogledd Caerdydd, a Llandaf a Radur yng Ngorllewin Caerdydd, yn dod yn hollbwysig. Mae'r ddwy etholaeth wedi'u cysylltu gan bont ffordd yn wardiau Llandaf / Ystum Taf a chan ffordd ym Mhont Ynys³ sy'n cysylltu cymunedau Tongwynlais / Ffynnon Taf / Pentyrch, gyda'r olaf yn cynnwys Gwaelod y Garth. Rhwng y ddwy bont ffordd, mae yna hefyd groesfannau i gerddwyr/beicwyr oddi ar Daith Taf wrth y Bont Haearn, Tongwynlais, (yn arwain i Fferm Gelynys a Threforgan), a'r Bont Las yn Radur (yn rhoi mynediad i orsaf reilffordd Radur). Mae holl gwrs maes glas yr afon o fewn Caerdydd wedi'i gynnwys yn y ddwy etholaeth hyn, ac mae materion cynaliadwyedd, ecoleg, amddiffyn rhag llifogydd, llygredd ac ansawdd dŵr, a'r defnydd o'r ddyfrffordd, yn creu buddiannau cyffredin ar draws y ddwy etholaeth ac maent yn ystyriaeth arbennig o bwysig yn ddaearyddol ac o ran hygyrchedd a fyddai'n elwa o gynrychiolaeth gan un etholaeth.
17. Mae gwasanaeth Stagecoach 136 o Greigiau yng Ngorllewin Caerdydd i Ganol Dinas Caerdydd yn teithio drwy Bentyrch (Gorrlewin Caerdydd) a'r Eglwys Newydd a Gabalfa (Gogledd Caerdydd). Mae hon yn ystyriaeth bwysig o ran trafndiaeth gyhoeddus a hygyrchedd sy'n cefnogi paru Gorrlewin Caerdydd a Gogledd Caerdydd o ran y gynrychiolaeth orau i'w darparu gan Aelodau'r Senedd.
18. Tra bod Gogledd Caerdydd a De Caerdydd a Phenarth yn cyffwrdd ar ddarn byr o'r ffin rhwng ward Cathays yn Ne Caerdydd a Phenarth a wardiau Gabalfa a'r Mynydd Bychan yng Ngogledd Caerdydd, awgrymwn fod y maint a'r siâp eicon amseredd wy hir a geir yn sgil hyn yn rhywbeth i'w osgoi ac yn rheswm arall i ddiystyru paru'r ddwy etholaeth seneddol y DU.
19. Er mwyn bod yn gyflawn, dylem ddweud hefyd fod y siapiau a'r meintiau hir ac anhylaw a fyddai'n cael eu creu yn rheswm arall dros ddiystyru paru Gogledd Caerdydd a Chaerffili, Gorrlewin Casnewydd ac Islwyn neu Bontypridd.

---

³ Mewn gwirionedd mae dwy bont ffordd ym Mhont Ynys ac mae un ohonynt yn adeilad rhestredig gradd II sydd yng ngofal CADW.

20. Yn ogystal ag Afon Taf, mae hygyrchedd i ac o, ac oddi mewn i Ogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd yn cael ei wella'n sylweddol drwy ddatblygiad parhaus Metro De Cymru, gan gynnwys trydaneiddio rheilffyrdd y Cymoedd. Mae bwriad creu gorsaf Metro newydd yn yr Hen Iard Lo ym Mynachdy (Ward Gabalfa yng Ngogledd Caerdydd). Mae'r rheilffordd yn cysylltu dwy ochr yr afon yn Llandaf a Ffynnon Taf (Gogledd Caerdydd) a Radur (Gorllewin Caerdydd). Bydd depo newydd Trafnidiaeth Cymru yn Ffynnon Taf (Gogledd Caerdydd) yn dod yn "ganolbwynt" i'r Metro. Mae'r datblygiad wedi'i ganoli ar ryngwyneb Afon Taf Gogledd Caerdydd/Gorllewin Caerdydd. Unwaith eto, mae gan etholaethau seneddol Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd fuddiannau cyffredin pwerus. Mae hon yn ystyriaeth hygyrchedd hynod bwysig arall sy'n ffafrio paru Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd.
21. O ran cysylltiadau ffyrdd, y prif hybiau traffig sy'n rhoi mynediad i Gaerdydd yw cyffyrdd 30 (Porth Caerdydd) a 32 (Coryton) yr M4 – y ddau yng Ngogledd Caerdydd – cyffordd 33 yr M4 (Capel Llanilltern) – yng Ngorllewin Caerdydd – wedi'u cysylltu â Chroes Cwrlwys ger yr A4232(N) – yng Ngorllewin Caerdydd – sy'n croestorri â'r A48 sy'n rhedeg drwy Gaerdydd.
22. Yn ogystal, trwy gyfrwng yr A48M oddi ar yr M4 sy'n troi'n Rhodfa'r Dwyrain (A48), mae cyfnewidfa/trosffordd Gabalfa yng Ngogledd Caerdydd yn rhoi mynediad i Ganol Dinas Caerdydd; Gogledd Caerdydd drwy Rodfa'r Gogledd/A470 sy'n arwain at gyfnewidfa Coryton a'r Cymoedd; a Gorllewin Caerdydd trwy Rodfa'r Gorllewin (A48) sy'n arwain at Bont Trelái ac oddi yno i Groes Cwrlwys.
23. Yn ddyddiol, mae cymudwyr, sy'n teithio i mewn ac allan o'r ddinas ar gyfer gwaith, yn symud i gyfeiriad gogledd-de yn fras ac yn cydgyfeirio yn yr hybiau hyn, gan achosi tagfeydd, (gan gynnwys cymudwyr o'r Cymoedd ac yn y gogledd-orllewin o amgylch ward Pont-y-Clun, Rhondda Cynon Taf, sydd wedi'i chysylltu'n ddiweddar. Mae coridor yr M4 i'r gogledd, a'r A48 i'r de, gyda'r A4232(N) a'r A470 yn cysylltu'r ddau, yn ffurfio'r fframwaith traffig sylfaenol ar gyfer symud ar draws lled etholaeth arfaethedig Gorllewin Caerdydd-Gogledd Caerdydd. Awgrymir bod gan y ddwy etholaeth, sef Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd fuddiannau cyffredin sylweddol yn y gwaith o reoli a rheoleiddio'r hybiau a'r llwybrau hyn, a'r teithiau drwyddynt ac ar eu hyd, a dyma reswm arall ar sail hygyrchedd dros baru'r ddwy etholaeth.
24. Mae Taith Taf, sy'n cychwyn ym Mae Caerdydd, yn rhedeg trwy Orllewin Caerdydd yng Ngerddi Sophia, Caeau Pontcanna, a thrwy Ogledd Caerdydd ym Mharc Hailey, Fferm y Fforest, yr Eglwys Newydd a Thongwynlais, cyn parhau i'r gogledd i Aberhonddu. Mae hwn yn llwybr Teithio Llesol pwysig i'r gwaith ac ar gyfer byw'n iach a hamdden sy'n cysylltu Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd. Unwaith eto, caiff anghenion y rhan hon o goridor teithio beiciau/cerddwyr hynod bwysig a'i ddefnyddwyr yng nghyd-destun Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013 eu cynrychioli orau gan dîm unigol o Aelodau o'r Senedd o un etholaeth y Senedd. Mae hon yn ystyriaeth hygyrchedd arall sy'n ffafrio paru Gogledd Caerdydd â Gorllewin Caerdydd.

Unrhyw Gysylltiadau Lleol (gan gynnwys Cysylltiadau Lleol sy'n Ymwneud â'r Defnydd o'r Gymraeg) a fyddai'n cael eu Torri gan y Parau Arfaethedig.

25. *Clymau Iaith Gymraeg*: Caerdydd yw'r ardal fwyaf niferus a'r ardal sy'n tyfu gyflymaf yng Nghymru o ran yr iaith Gymraeg. Mae'r duedd hon, mewn gwirionedd, wedi'i chrynhai'n fawr yng Ngorllewin Caerdydd a Gogledd Caerdydd. Mae gan bedair ar ddeg (14) o wardiau yng Nghaerdydd fwy o siaradwyr Cymraeg na chyfartaledd Caerdydd o 10.1%; o'r rhain, mae un ar ddeg (11) yng Ngorllewin Caerdydd a Gogledd Caerdydd, gan gynnwys yr wyth ward sydd â'r ganran uchaf o siaradwyr Cymraeg⁴. Maent yn ffurfio bloc cyffiniol sy'n ymestyn o'r Gorllewin i'r Dwyrain, o Greigiau a Phentyrch yn y Gogledd Orllewin, drosodd i Lys-faen yn y Dwyrain, gan gynnwys y ddwy ysgol uwchradd hanesyddol gysylltiedig yng Nglantaf a Phlasmawr. Awgrymir y bydd paru Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd yn rhoi i darged y Senedd o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 lais cryfach a mwy effeithiol o fewn y Senedd a'r genedl. Awgrymir ymhellach fod yn rhaid i "dorri clymau" yn y cyd-destun hwn hefyd olygu tansellio a gweithredu mewn modd nad yw'n hyrwyddo polisi a dyheadau'r Senedd o ran y Gymraeg.
26. *Clymau eraill*: Mae'r un bloc cyffiniol hwn wedi'i nodweddu gan gymunedau mwy gwledig sy'n seiliedig ar bentrefi, mewn cyferbyniad â natur gynhenid drefol canol y ddinas a llawer o rannau dwyreiniol a deheuol y ddinas sy'n ymestyn i'r arfordir. Amlygir hyn gan y ffaith bod pob un o chwe Chyngor Cymuned Caerdydd yn gorwedd o fewn Gogledd Caerdydd (Llys-faen; Pentref Llaneirwg; Tongwynlais) a Gorllewin Caerdydd (Radur a Threforgan, Pentyrch - sy'n cwmpasu Creigiau, Gwaelod y Garth a Phentyrch - a Sain Ffagan). Ymhellach, oddi mewn i Ogledd Caerdydd, mae ward Ffynnon Taf ym Mwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cynnwys pentref Nantgarw ac mae hyn yn cydffinio â Chymuned Ffynnon Taf a Nantgarw sydd hefyd â'i Chyngor Cymuned ei hun. Byddai uno'r cymunedau hyn o dan set gyffredin o gynrychiolwyr y Senedd yn ei gwneud yn fwy tebygol y byddai eu buddiannau a'u nodweddion cyffredin, gan gynnwys strwythurau llywodraethu, yn cael eu cynrychioli'n effeithiol. Mae llawer o'r buddiannau cyffredin hyn yn adlewyrchu natur dyffryn Afon Taf fel cyswllt trafndiaeth hanfodol i'r rhanbarth.
27. Yn ogystal, wrth fynd heibio mae'n werth nodi y byddai lleoli ward Ffynnon Taf, Rhondda Cynon Taf, a ward Pentyrch (sy'n cynnwys Gwaelod y Garth), Dinas a Sir Caerdydd yn yr un sedd Senedd yn hybu ac yn osgoi torri clymau naturiol rhwng y ddwy gymuned fechan yma.
28. Yn olaf, mae Ysgol Gynradd Tongwynlais yng Ngogledd Caerdydd yn ysgol fwydo ar gyfer Ysgol Gyfun Radur yng Ngorllewin Caerdydd. Er mwyn i Aelod o'r Senedd ddarparu'r gynrychiolaeth orau, dylai ysgolion cynradd ac uwchradd fod yn eu hetholaeth.

---

⁴Wedi'i ddiffinio fel y rhai sy'n gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg yn ôl Cyfrifiad 2021.

Casgliadau

29. Mae'r Comisiwn wedi cynnig paru Gogledd Caerdydd a Dwyrain Caerdydd. Awgrymwn, o gymhwyso'r ystyriaethau uchod a restrir ym mharagraff 4 o Atodlen 2 a'n rhesymeg ein hunain, nad yw cynnig y Comisiwn yn adlewyrchu'r trefniadau gorau ar gyfer etholaeth Gogledd Caerdydd na hyd yn oed etholaethau eraill ym mwrdeistref Caerdydd.
30. Yng ngoleuni'r ystyriaethau a'r rhesymu hyn gofynnwn am baru Gogledd Caerdydd â Gorllewin Caerdydd ac nid Dwyrain Caerdydd. Awgrymwn, ar wahân i baru De Caerdydd a Phenarth, nad yw'r newid hwn yn cael unrhyw sgil-effaith arall.

Rydym yn cydsynio i CDFfC gysylltu â ni i ddarparu diweddariadau e-bost am yr adolygiad hwn o ffiniau etholiadol.

30 Medi 2024